

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Första kammaren.

Nr 30.

Tisdagen den 3 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollen för den 27 och den 29 nästlidne april.

Anmälades och bordlades

första lagutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910, dels ock en i ämnet väckt motion; och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om fastighetsbildning i stad m. m.; samt

jordbruksutskottets memorial nr 50, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående tillfälligt anslag till hushållningssällskapen.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till semester- och vilohem för viss personal vid post- och telegrafverken;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anvisande av anslag för utförande av vissa byggnadsarbeten å länsresidenset i Karlstad m. m.;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Gällivare m. m.; samt

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande beviljandet av ett räntefritt lån till överstyrelsen för svenska föreningen Röda Korset.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 171, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om orgelverk i kyrka eller för allmän gudstjänst invigt kapell.

Anmäldes och godkändes första sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:t proposition med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 173, i anledning av väckt motion med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att delta i landstormsövning.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 174, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen dels ock i proposition nr 2 om tilläggsstat för år 1921 gjorda framställningar.

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tullsatsen.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 356, angående provisorisk förhöjning av tullsatserna för vissa industriprodukter.

Herr Ö r n e: Herr talman, mina herrar! I den proposition, som nu skall remitteras, yttrar herr handelsministern — citatet återfinnes på sid. 54 i propositionen — följande ord: "Den omfattning och styrka, som den industriella krisen i vårt land sålunda tagit, är ägnad att ingiva den allvarligaste oro. Så hårt pressad som industrien för närvarande är, lär det nämligen kunna befaras, att densamma, därest krisen ytterligare skärpes och förlänges, icke skall kunna — särskilt om den skolade arbetarstammen på grund av driftsinställelserna varaktigt skingras åt olika håll — genomgå de hopade svårigheterna utan att taga obotlig skada för framtiden. Skulle så ske, är det fara värt, att den ökning i det allmänna väståndet, som kännetecknat de sista årtiondenas ekonomiska utveckling i vårt land, förbytes i motsatsen. Vad detta innebär, icke minst för vår växande industriebefolkning, torde icke tarva närmare utläggning."

Jag tror icke, herr talman, att det i vårt land skall kunna uppdrivas en enda människa, som vill förneka sanningen av detta yttrande. Den närvarande situationen är djupt bekymmersam, därom äro vi alla — ej minst ledamöterna av arbetarpartiet — fullt eniga. För min del är jag också orubbligt övertygad, att ingen i denna kammare skulle tveka ett

enda ögonblick att lämna sin röst för statsåtgärder i syfte att avhjälpa svårigheterna, om de svenska statsmakterna verkligen hade i sin hand att sätta Sveriges industri på fötter och göra slut på den härjande arbetslösheten.

Men kunna sådana åtgärder tänkas? Ja, därom är det ju som striden står. Av den långa förteckningen över industrisammanslutningar och enskilda industriföretag, som hava skrivit till regeringen, framgår, att industriidkarna, representanterna för den fria företagsamheten och det individuella initiativet, säga sig hysa ett verkligen rörande förtroende till statsmyndigheternas allmakt på det ifrågavarande området. Arbetarna, som dock hava vant sig att tro på samhällets och statens förmåga att lösa ekonomiska problem, hava däremot i allmänhet åtminstone hittills haft en rakt motsatt uppfattning.

När man läser motiveringen till regeringens förslag att höja tullen vid icke mindre än 508 positioner av tulltaxans 1,325 — jag erinrar därom, att åtskilliga av dessa positioner hava efter sig ordet "fritt" och att ett annat stort antal rör endast finanstullar och att således i Kungl. Maj:ts förslag säkerligen har, fastän jag icke hunnit räkna efter det, över hälften av de verkliga skyddstullarna höjts till dubbla beloppet eller däromkring — när man läser motiveringen till detta förslag, säger jag, finner man icke heller, trots all optimism beträffande verkningarna av de föreslagna åtgärderna, ett enda verkligt bevis för att tullförhöjning är en framkomlig väg att återföra vårt ekonomiska liv till fast mark. Men vad man däremot i rikt mått träffar på är allmänna satsar, hämtade ur den populära tullagitationen.

Det synes mig, sedan jag i största hast läst igenom propositionen, att regeringen resonerat ungefär på följande sätt: "Det framgår av de inkomna ansökningarna om tullförhöjningar, att en mängd industriidkare blint tro på tullarna såsom medel att resa industrien ur dess betryck. Vi lämna värdet av denna tro åsido, emedan det skulle vara en politisk oklokhets att icke giva efter för en så allmänt utbredd opinion bland näringslivets män. Staten måste visa att den hyser deltagande för näringslivets svårigheter. Därför åligger det oss att gå tullkraven åtminstone i någon mån till mötes. Om en omfattande tullförhöjning icke har någon reell betydelse, så bidrager den i varje fall att stärka modet hos industriidkarna, eftersom de så livligt tro på tullarnas betydelse, och dessutom måste vi i Sverige göra såsom man gjort i andra stater."

Så föreställer jag mig, har man tänkt. Propositionen innehåller icke något, som egentligen motsäger denna uppfattning. Men om så är, bliva de föreslagna åtgärderna intet annat än ett slags politiskt nödfoder åt den svältande industrien. Vore detta nödfoder blott oskadligt, så kunde man lämna dess näringsvärde å sido, men såsom jag strax skall söka visa, är detta icke förhållandet. Ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition skulle i längden skada i stället för att gagna landets ekonomiska liv. Förslaget bör därför enligt min uppfattning *avvisas* av riksdagen.

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tull-satser.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tullsatser.
(Forts.)

I propositionen framhålles nu fullt riktigt, att den svenska industriens betryck för närvarande är att föra tillbaka på den allmänna depressionen i världen, varmed följt en stark återhållsamhet från köparnas sida. Det påpekas också, att valutaförhållandena haft ett visst inflytande i fråga om vårt land; bland annat har tullskyddets effektivitet, säges det i propositionen, minskats för de industrier, som arbeta för hemmamarknaden. Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet yttrar under hänvisning härtill, att han finner underlåtenheten att göra åtminstone ett försök att mildra krisens hårda påfrestningar å det industriella området icke vara försvarlig, då den utomordentliga skärpa, krisen antagit, och den långvarighet, den synes få, hota att bringa stora delar av vår industri i det läge, att den icke längre förmår uthärda depressionens tunga belastning. Vidare hänvisas till arbetslösheten och den oro inom arbetarkretsar, som därav uppstått.

Jag saknar i denna framställning av läget varje antydning om, att herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet observerat en grupp industriföretag, som syssla med tillverkning för export. Det är emellertid den allvarligaste sidan hos krisen, att denna gren av vår industri råkat i så svårt betryck. Vår trävaruindustri sysselsätter säkerligen, om man inräknar skogsarbetare och i transportarbete för industriens räkning sysselsatta personer, åtskilligt över 100,000 arbetare. Dessutom äro ju såväl ett stort antal enskilda skogsägare som en mängd kommuner för sin ekonomi i allra högsta grad beroende av avverkningsgarna, som i sin tur helt och hållet bero av trävaruindustriens konjunkturer. Vad skall staten göra här? I samma läge står exempelvis pappersindustrien, som ju åtminstone vad tidningspapper beträffar exporterar mer än 9/10 av hela sin produktion till utlandet. Vidare ha vi en rad andra exportindustriföretag med mycket betydande personal. Kanske när allting kommer omkring ända till 2/3 av Sveriges industribefolkning har sin utkomst av företag, som för normal drift äro i högsta grad beroende av att andra nationer vilja köpa deras industriprodukter. Men dessa industrier kunna icke på något sätt draga sig fram enbart på hemmamarknadens avsättning. Nu föreslås emellertid i den proposition jag har här och som skall remitteras i dag fördubbling av tullen på ett mycket stort antal nödvändighetsvaror. Det beräknas, att tullinkomsterna på grund av denna tullförhöjning skola stegras med 20 miljoner kronor. För alla de varor, som importerats, betyder detta som vi veta, att försäljningspriset för de importerade varorna i genomsnitt kommer att ökas med minst 40 miljoner kronor sammanlagt, och därvid hjälper det icke att skylla på någon särskild glupskhet hos mellanhänderna. Om de nöja sig med att höja varupriset med endast tullens dubbla belopp, är det icke mer än vad de ungefär få betala för sina genom dessa åtgärder ökade omkostnader och risker. I vanliga fall torde ökningen på åtskilliga produkter bliva betydligt mycket högre, särskilt inom de branscher, där man normalt räknar med 40 % av utförsäljningspriset i ersättning för omkostnader och dylikt. Så är ju fallet

inom vissa grenar av textilindustrien. Denna ökning i försäljningspriset på inom landet redan befintliga lager eller på grund av tullskyddet nyproducerade varor, som kommer att följa härav, är svår att beräkna, men den kan näppeligen sättas lägre än 5 gånger den angivna siffran. Genom Kungl. Maj:ts proposition, om den bifalles, pålägges härigenom en dryg skatt på exportnäringens arbetare liksom på jordbrukets idkare. Exportindustrien måste därigenom råka i ett väsentligt sämre läge än nu. Samma blir också förhållandet med stat och kommun, så länge lönerna utgå efter nuvarande principer. Det är ofrånkomligt, att stegringen på hela denna långa rad nödvändighetsvaror, som nu föreslås till ökad tullbeskattning, måste komma att medföra en stegring, respektive utebliven sänkning av indextalet, och det återfaller ofrånkomligt på statens och kommunernas finanser. Men det är icke bara exportindustrien, som råkar i svårigheter på grund av detta. För en stund sedan framhöll för mig en industriidkare, att den föreslagna tullhöjningen på säckar skulle komma att utgöra en mycket tung börda på gryn- och mjölinindustrien. Och jag tror att, om man kunde sammanföra representanterna för alla de industrier, som uppräknas i Kungl. Maj:ts lista här, och ställde dem öga mot öga mot varandra, skulle man i en massa fall finna, hurusom precis samma fenomen skulle göra sig gällande för en hel rad industrier, som arbeta för hemmamarknaden, och att den föreslagna tullökningen sålunda i själva verket betyder en kraftig nedsättning av deras existensmöjligheter.

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tullsatser.
(Forts.)

Om det nu åtminstone vore så, att det funnes någon större utsikt till att få i gång dessa för hemmamarknaden arbetande industrier, så skulle en klen tröst återstå. Men på grund av befintliga lager är det föga troligt, att industrien skulle komma i gång annat än i ytterst begränsad skala — kanske möjligen under någon månad före september, då det ju kan vara av visst värde för tullagitationens målsmän att visa arbetarna, huru nyttigt denna tullförhöjning har varit.

De enda, som hava en verklig och obestriddlig fördel av bifall till Kungl. Maj:ts proposition, äro faktiskt innehavarna av de stora lagren av importerade eller inom landet producerade nyttigheter. Men vad finnes det för skäl att bringa trävaru- och pappersindustrierna och övriga exportnäringar i ett bekymmersammare läge, än de befinna sig i för närvarande, enbart för att hjälpa importörerna från föregående år till att få sälja sina lager med mindre förlust? Uppstår därigenom verkligen någon fördel för samhället? Jag tror man kan besvara den frågan nekande.

Ett av de skäl herr statsrådet anfört till förmån för sitt förslag är, att "kraftiga åtgärder i skyddssyfte, såsom importförbud och långt gående tullförhöjningar redan vidtagits eller äro under förberedande i så gott som alla industriländer".

Går man, efter att hava läst detta yttrande, till den redogörelse för utveckling i andra länder, som återfinnes på sid. 40—53 i propositionen,

Kungl. proposition ang. så blir man, efter denna allmänna och ganska starka försäkran, tämligen flat.

Från Norge anföres det sålunda, att man där laborerat med åtskilliga åtgärder, som sedermera befunnits mindre lämpliga. Man har tagit avstånd från importförbudet och sedan slagit in på att utreda frågan om tullförhöjning, men därvid stannar den redogörelse som föreligger här, om jag har läst den rätt.

(Forts.)

Beträffande Danmark meddelas det här, att den enda åtgärd regeringen vill föreslå är temporära fraktnedsättningar på järnvägarna, temporärt upphävande av betungande råvarutullar, företräde för danska varor vid statsupphandling och i särskilda fall statens inskridande för avhjälpan av tillfälliga kreditvärigheter. *Däremot har regeringen bestämt förklarat, att den icke ämnar framlägga något förslag om industrietullar.*

Beträffande England ha vi ju under de sista åren i en del av vår press sett långa redogörelser för den starka protektionistiska strömning, som gått fram över detta gamla frihandelsland. Se vi på redogörelsen i den kungl. propositionen, så finna vi även där meddelande om denna protektionistiska strömning; men se vi efter vad som verkligen blivit gjort, så är det inte så synnerligen mycket. I december 1920 utfärdades en lag om importförbud på humle och omkring nyår utkom vidare en lag om importförbud på färgstoffer, vilken är att betrakta som en utbrytning av den del av det större lagförslaget, vilken avsåg att bereda skydd för nyckelindustrierna. Enligt färgämneslagen äga emellertid fabrikanterna erhålla licens, *då det kan uppvisas, att de icke till rimliga priser inom landet kunna köpa förstklassiga färgämnen.* Vidare är det framlagt från regeringen vissa förslag till finansiella resolutioner, vilka avse att uppdraga riktlinjerna för en kommande lagstiftning till skydd för den engelska industrien. Dessa förslag till resolutioner behandla tre slag av skydd, som skola närmare preciseras i särskilda lagförslag, avsedda att framläggas, om resolutionerna bliva antagna, nämligen skydd för de s. k. nyckelindustrierna, skydd mot dumping och skydd mot konkurrens från länder med låg valuta. Tullsatserna föreslås i dessa tre fall till $33\frac{1}{3}$ % av varans värde utöver möjligen redan förekommande tullar. Och så slutar redogörelsen med att dessa förslag ännu icke behandlats i parlamentet. Med den hastighet man i England vant sig vid under kriget, då man forcerade fram djupt genomgripande förslag på några få dagar, förefaller det, som om den engelska protektionismen, om den verkligen vore så stark som man har försäkrat oss, borde kommit till något annat än att förslagen icke framlagts för parlamentet.

Beträffande Frankrike veta vi ju, att en mängd tullförslag äro genomdrivna, men vi kunna knappt säga, att Frankrike hör till de egentligen industriidkande länderna i världen, allra helst efter kriget. Dessutom känna vi ju till, huru de franska strömningarna utvecklat sig under de senaste åren. Det synes, i den mån dessa kommit till vår kännedom här i Sverige åtminstone, att det icke finns några säkra garantier för

att av franska parlamentet vidtagna åtgärder innebära något utslag av det högsta ekonomiska förnuftet i världen.

Beträffande *Schweiz* har i propositionen meddelats, att importförbud på möbler utfärdats, vilket emellertid nu synes suspenderat i sin första form. Vidare har i juni förra året tullen höjts med belopp av olika storlek, från 20 till 900 %, för alla icke traktatsbundna positioner. Men det meddelas, att denna tullförhöjning skedde i *fiskaliskt* syfte, och för min del har jag, såsom det troligen kommer att visa sig längre fram under riksdagen, varit med om att i fiskaliskt syfte höja åtskilliga svenska tullrubriker ungefär lika mycket som man gjort i Schweiz, och jag förmodar, att riksdagen skall vara någorlunda enhällig med om vissa bland dessa höjningar, men jag kan icke tro, att denna omständighet skall kunna anföras såsom bevis på protektionistiska strömningar inom den svenska riksdagen.

I fråga om importförbud i Schweiz upplyses det här, att förbundsrådet har utfärdat sådant förbud för bland annat åtskilliga pappers- och pappvaror, glasflaskor, järn- och korgmöbler samt bleckdosor. Jag finner, att resultatet av den protektionistiska verksamhet, som tagit sig uttryck i sådant, icke är så oerhört överväldigande. Möjligen kan man reflektera på att även hos oss få importförbud på bleckdosor, om det kan hjälpa det ekonomiska livet ur dessa svårigheter.

Beträffande *Holland* äro inga åtgärder vidtagna.

Belgien har beslutat framlägga ett förslag om höjning från 3 till 6 av maximigränsen för de ökningskoefficienter, vilka regeringen enligt lagen är bemyndigad fastställa. Detta lagförslag heter det, *torde* nu hava blivit antaget.

Så anföras exempel vidare från Spanien, Finland, Förenta staterna, Japan och Australien.

Beträffande nu t. ex. *Förenta staterna* är det ju för herrarna bekant, att man där sedan lång tid tillbaka har haft en mycket stark protektionism, såsom helt naturligt i ett land, där stora industrisammanslutningar helt och hållet dominera politiken. Det saknas dock icke i Förenta staterna en uppfattning om lägets verkliga krav. Jag har här ett söndagsnummer av Svensk Handelstidning, vari förekommer ett uttalande av presidenten för en av Amerikas största banker, Francis H. Sisson, där han bestämt hävdar, att enda möjligheten för Amerikas Förenta stater att få det ekonomiska livet i gång igen är att tillämpa en vidsynt frihandelspolitik i stället för att gå över till ännu strängare protektionism än den nuvarande. Vad har nu emellertid Amerika haft för gagn av att ha tullar på ända till 50 % och mera på nuvarande värde av en mängd nödvändiga artiklar? Enligt uppgift av samma, som jag förmodar, pålitliga auktoritet uppgår arbetslösheten för närvarande i Förenta staterna till 4 miljoner arbetare, motsvarande något över 200,000, räknat efter folkmängden här i Sverige. Jag finner för min del, att vår ställning är jämförelsevis ljus, om man jämför den med förhållandena inom Amerikas Förenta stater. Om vi hade höjt våra tullar, så att de kommit

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tullsatser.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tullsatsler. procentuellt i jämnhöjd med dem som tillämpas i Förenta staterna, kan det mycket väl hända, att vår arbetslöshet procentuellt skulle vara lika stor som Amerikas. Innan motsatsen blir bevisad, tager jag mig friheten hävda, att denna uppfattning är lika berättigad som den andra.

(Forts.)

Denna korta överblick över vad den kungl. propositionen meddelat synes visa, att flera industriländer icke varit så särskilt ivriga på tullar som man kunde förmoda. Den föreliggande propositionen innehåller nu också förslag om en del andra åtgärder än påläggandet av tullar. För att icke onödigtvis taga kammarens tid i anspråk skall jag icke här inlåta mig på dessa åtgärder. Jag skall i stället övergå till att säga några ord om effektiviteten av de föreslagna tullsatserna. Regeringen väntar sig i själva verket icke så synnerligen mycket av sitt förslag i detta hänseende. Av uttalandet på sid. 67 i propositionen framgår det, att handelsministern tänkt sig, att tullarna skulle bliva effektiva, först när den nuvarande depressionen upphör att verka — d. v. s. *effektiva i den meningen* att det skulle kunna komma att göra det möjligt för vår hemsindustri att komma i gång. Herr handelsministern säger uttryckligen på följande sätt: "Även om på grund av den nu rådande stagnationen inom affärslivet en tullförhöjning icke alltid kan omedelbart medföra åsyftad hjälp åt industrien, bör därmed dock kunna vinnas, att, då en ljusning i konjunkturen med återvändande köplust inträtt, tillgodoseendet av de ökade varubehoven förbehålles den svenska industrien i väsentligt större omfattning, än eljest skulle bliva fallet. Detta synes mig i själva verket utgöra ett av de måhända starkaste motiven för att nu vidtaga en tullförhöjning". För min del betvivlar jag, att detta är riktigt. Om vi komma över svårigheterna, inträder av sig själv förbättring i den svenska industriens läge; och de tullsats, som nu föreslås att höjas med 100 procent på en massa uppräknade artiklar och med 30 % av värdetullen på en grupp andra, kunna de verkligen skydda oss mot konkurrensen från det land, man företrädesvis fruktar här i Sverige? Förhållandet är ju det, att exportmöjligheterna till ententeländerna från detta land äro i hög grad kringskurna genom nu gällande lagstiftning, som givit engelska, franska och belgiska tullmyndigheterna rättighet att uppbära 50 % av den betalning, som de engelska, franska eller belgiska importörerna hava att erlägga till säljaren. Om verkligen denna åtgärd blir effektiv, vad hjälper då den föreslagna tullförhöjningen här?

Jag finner vidare redan vid en ytlig granskning av propositionen, att utredning eller motivering för de olika positionernas medtagande fullständigt saknas. Man har nöjt sig med att helt enkelt föreslå åtgärder i största allmänhet utan att undersöka vare sig, huruvida den begärda tullförhöjningen kan hjälpa, eller huruvida den icke i vissa fall kommer att bliva för hög.

I propositionen föreslås, att de ifrågasatta tullarna skola bli provisoriska. Denna provisoriska karaktär finnes emellertid endast på papperet. Det är min tro, att när vi komma till nästa riksdag, det skall

visa sig alldeles omöjligt att åvägabringa någon nedsättning i de höjda tullarna, om de verkligen bli genomförda. Vi ha haft mycket talrika bevis på, huru det gått på andra områden; vi ha sockerregleringen, som det var fullkomligt omöjligt att slippa ifrån, och vi ha befrielsen för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlarna med guld. Det sades, då denna medgavs, att den skulle räcka mycket kort tid, men den räcker fortfarande, och för ögonblicket förefaller det, som om vi skulle stå längre från återupptagande av sedelinlösningen än någonsin tillföre. Få vi de föreslagna tullarna genomförda, komma de att kvarstå oavsett konjunkturerna, därför att industrien helt naturligt hotar med arbetslöshet och andra svårigheter, därest en nedsättning skulle försökas. Det enda sättet, som vore tänkbart för att möjliggöra ett tullprovisorium har Kungl. Maj:t icke tagit under övervägande. Det finnes dock åtminstone en teoretisk möjlighet att vinna det syfte, man vill nå i detta fall, nämligen att helt enkelt bestämma, att industrier, som komma i åtnjutande av tullskydd, skola vara skyldiga att till staten inleverera hela vinsten med undantag av 4 % på kapitalet; om industrien skall leva på ett från den övriga befolkningen utpressat fattigunderstöd, förefaller det fullkomligt riktigt att den vinst, som eventuellt uppstår, i dess helhet återbäres till det allmänna. Om tullen blir bestående, ser jag icke någon annan möjlighet, än att vi få försöka driva utvecklingen i den riktningen här i landet, att så fort en industri åtnjuter tullskydd, den också skall lämna sitt överskott — med undantag möjligen av nödortfölig utdelning på det verkligen inbetalda aktiekapitalet — till det allmänna; det är åtminstone ett rättvist krav.

Ja, herr talman, jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan vill endast med några få ord sammanfatta min ståndpunkt, nämligen på följande sätt.

De av regeringen nu föreslagna tullförhöjningarna äro icke ägnade att väsentligt förbättra de skyddade industriernas läge under den period dessa industrier bäst behöva skydd. Däremot komma de, om de bli beslutade, att giva en del handelsföretag med stort lagerbestånd ett skydd mot eljest oundviklig prisnedsättning. Då vår hårt beträngda exportindustri måste bära en väsentlig del av den börda, som tullförhöjningen pålägger folkhushållningen, äro de föreslagna tullarna ägnade att verka positivt skadligt för landets ekonomiska liv. De föreslagna höjningarna hota vidare att bli av lång varaktighet och komma därigenom att verka nedsättande på vårt lands konkurrenskraft utåt under oöverskådlig framtid. Ett bifall till den kungl. propositionen är icke heller ägnat att under någon längre tid varaktigt lindra den arbetslöshet, varunder vi för närvarande lida.

Jag anser, herr talman, att jag bort vid detta tillfälle anföra vad jag nu framhållit för att en smula dela på den riksdagens börda, som tillkommit genom framläggandet av denna proposition.

Herr V e n n e r s t e n : Det är ännu väl tidigt att inlåta sig på en

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tullsatser
(Forts.)

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tullsatser.
(Forts.)

djupgående granskning av den föreliggande propositionen. Man måste ju förutsätta, att under utskottsbehandlingen det skall visa sig, huruvida det varit klokt av regeringen att framlägga denna proposition och huruvida möjlighet föreligger att på denna väg bringa det betryckta näringslivet någon hjälp. Men då den föregående talaren redan nu uttalade den meningen, att den kungl. propositionen borde avvisas, kan jag icke underlåta, herr talman, att varna för ett ställningstagande redan vid denna tidpunkt. Vi hava ju — och den föregående ärade talaren har nog samt erfarit samt även erkänt det — fått bevittna att näringslivet kommit i ett verkligt nödläge. Jag tror icke, att statsmakterna äro försvarade med att under nuvarande förhållanden lägga armarna i kors och blott se tiden an, i tro att hjälp skall komma av sig självt: naturen får hjälpa sig själv, det är onödigt att använda botemedel och utsiktslöst att söka finna sådana! Jag har den uppfattningen, att den här föreliggande kungl. propositionen ingalunda är ägnad att avhjälpa det nödläge, i vilket näringslivet nu befinner sig, men väl att den anvisar en av de vägar, på vilka vi kunna bringa näringslivet *någon* hjälp. Det är tydligt utsagt, att vi måste räkna med åtskilliga åtgärder från statsmakternas sida för att komma ur den bekymmersamma ställning, i vilken vi liksom de flesta andra länder i världen ha råkat. Den föregående talaren anförde, att de föreslagna tullförhöjningarna icke kunna komma att väsentligt förbättra läget under den tid, då industrien bäst är i behov av hjälp. Ja, även om så vore fallet, och läget ensam genom denna åtgärd icke kunde väsentligen förbättras, förefaller det mig dock, som om det skulle vara orimligt att, därför att denna särskilda åtgärd icke i och för sig och ensam kan bringa all hjälp, avvisa den och icke vilja använda den jämte andra medel för att bringa någon bättring i förhållandena. Om vi veta, att en stor del av den svenska industrien för sin utveckling och sitt fortsatta bestånd har varit beroende av det tullskydd, den hittills har ägt, och om man vet att på grund av penningvärdets fall och andra omständigheter effektiviteten av detta tullskydd blivit i högsta grad reducerad, ligger det nära till hands att säga: låt oss bättra på detta tullskydd, så att dess effektivitet i någon mån återställes, och då har man väl anledning förmoda att, liksom fordom kunnat ske, näringslivet i vårt land även hädanefter under åtnjutande av tillräckligt effektivt tullskydd, om därjämte andra hjälpmedel tillkomma, skall kunna komma upp ur sitt närvarande nödläge och, om också långsamt, gå framåt mot bättre dagar. Jag vågar, med användande av den föregående ärade talarens uttryck om bevisningsskyldigheten, till dess annat blivit bevisat, fasthålla vid den uppfattningen, att en förbättring av tullskyddet är icke blott av behovet påkallad utan även ägnad att giva något av den hjälp, som industrien under föreliggande omständigheter behöver.

Den föregående ärade talaren sökte att till intet reducera de lämnade uppgifterna angående åtgärder i liknande syfte, som företagits i andra industriländer i världen, men jag vågar nästan tro, att den ärade talaren, om han ville göra sig mödan att närmare och i detalj undersöka

de åtgärder, som i de olika länderna vidtagits i syfte att höja tullarnas effektivitet, skulle finna, att den skildring och den tolkning han gav av de föreliggande uppgifterna, skola visa sig icke vara hållbara. Han började med Norge och Danmark och framhöll att där tills vidare ingenting i tullskydds syfte vidtagits; det är riktigt, men det är icke Norge och Danmark, som vi i huvudsak ha att räkna med, utan det är med andra och större industriländer i världen, och gå vi till dem, skola vi finna, att de uppgifter, som i den kungl. propositionen givits, äro nog så knapphändiga och kunna kompletteras på ett sätt, som giver dem rätt, vilka påstå, att man på andra håll vetat skydda sig på ett synnerligen effektivt sätt. Jag vill taga ett exempel, som berördes av den föregående ärade talaren. Han har sagt, att i England föreligger tills vidare allenast *förslag* om skyddsåtgärder i tullavseende. Men det är för oss alla bekant — och det berördes även av den föregående ärade talaren — att England skaffat sig ett mycket mäktigare vapen än de nu föreslagna tullarna uti den s. k. 50 %-avgiften. Om man läser förhandlingarna i den franska deputeradekammaren och senaten, då motsvarande förslag förelåg till behandling och antagande i Frankrike, skall man finna, att denna uppfattning av den engelska åtgärden måste betecknas såsom fullkomligt riktig. Rapportören, som hade hand om denna angelägenhet och framlade saken för deputeradekammaren, M. Néron, uttalade: "Det framgår av debatterna i underhuset, att det brittiska förslaget huvudsakligen bör betraktas såsom en 'antidumping' bill. Tvivelsutan har billen alltjämt sin sanktionskaraktär, dock är den i främsta rummet en skyddsåtgärd mot importen av tyska varor". M. Néron framhåller vidare, att Lloyd George fällt uttalanden, som ytterligare bekräfta nämnda förhållande. "Lloyd George", säger han, "har i själva verket förklarar, att om importen från Tyskland upphörde, vilket bleve följden om den tyska regeringen vägrade att lösa beloppen ifråga, skulle åtgärden alltså vara liktydig med införande av prohibitiva tariffer gent emot Tyskland. I sådant fall", tillade Lloyd George, "skola de tyska varorna ej längre översvämma Storbritannien." Under debatten i deputeradekammaren yttrades även, att man förstod Englands handlingssätt i detta fall. Frankrike skyddade sig mot de tyska varorna genom sin allmänna tariff, men Storbritannien hade inga skyddstullar och komme att få kämpa — med vilken svårighet, det skulle komma att visa sig — mot tillströmningen av tyska varor, och det yttrades i fortsättningen: "Storbritannien har begagnat tillfället att, under den eleganta formen av en sanktionsåtgärd införa en reell skyddstariff gentemot Tyskland. Nackdelarna för Storbritannien äro ojämförligt mindre än fördelarna." Detta bör vara nog för att visa, att det icke är beroende på de nu föreliggande förslagens antagande eller förkastande i England, huruvida näringslivet därstädes skall kunna skydda sig mot en detsamma övermäktig konkurrens, ty de åtgärder, som äro ägnade att hjälpa Englands näringsliv i detta avseende, äro redan i gällande kraft. För min del anser jag det förhastat att på denna tidpunkt säga, huruvida av de utav Kungl. Maj:t

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tullsatser.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tull-satser.
(Forts.)

föreslagna åtgärderna allt det goda skall komma, som Kungl. Maj:t av förslaget väntar sig. Men jag hyser den uppfattningen, att mycket av vad man hoppas i det avseendet skall visa sig gå i uppfyllelse, om riksdagen liksom Kungl. Maj:t vill behjerta det nuvarande nödläget och icke avvisar förslaget om att något måste göras vid en tidpunkt och under ett läge, då man sannolikt icke kan med känsla av sitt ansvar fortfarande lägga armarna i kors och underlåta att vidtaga sådana åtgärder, som över huvud taget kunna tänkas leda till någon förbättring. För min del är jag viss om, att så småningom, även på håll där man nu ställer sig avvisande, man skall finna skäl föreligga att med alla medel, som stå oss till buds, under denna tid av omfattande arbetslöshet sörja för att den produktion, som över huvud taget kan förekomma här i landet på grund av efterfrågan å varor, så långt möjligt försiggår inom det egna landets gränser, eller med andra ord, man skall inse, att vi böra sörja för att den behovstäckning, som alltjämt föreligger, i största mån tillgodoses genom arbete av svenska arbetares händer.

Det är tre viktiga skäl, som enligt mitt förmenande tala för en sådan ställning till den föreliggande frågan: För det första är den ägnad att hålla vår dyrbara, långt utvecklade produktionsapparat i stånd. Man vet icke, vart det leder, om vi låta det nuvarande läget fortfa i väntan på att hjälp och bättring skola komma av sig själva. Min tro är, att det icke skulle dröja länge, förrän genom överksamhet från statsmakternas sida vi skulle få bevittna, att den produktionsapparat jag talade om så småningom till obotlig skada för vårt land skulle falla sönder.

Det andra skälet är, att vi inte skola låta arbetarna och alla, som i produktionen deltaga, till stor del under sysslöshet avvakta den tidpunkt, då läget i världen skall bliva bättre. Om jag får använda ett enkelt uttryck, som säger ungefär vad jag vill framhålla, skulle jag säga, att man måste ha något att hålla händerna i i väntan på att bättre tider skola stunda och självklart är, att det är i högsta grad ägnat att förhjälpa oss till en sådan möjlighet, om vi genom olika åtgärder sörja för att den produktion, som är behöblig för behovstäckningen, försiggår inom landet.

Det tredje skälet är att, då utlandet vägrar att köpa våra varor, kunna vi icke fortsätta att köpa utlandets. Jag har under förra delen av riksdagstiden i år varit i tillfälle att i Tyskland bevittna, vilka åtgärder man där vidtager för att sörja för att landets behov fyllas såvitt möjligt genom den produktion, som försiggår inom eget land. Jag hänvisar till det förhållandet, att i det landet anses det uteslutet att under nu rådande svåra förhållanden över huvud taget köpa något utifrån annat än absolut oundgängliga livsmedel och vissa råvaror, som icke heller kunna inom eget land åstadkommas. Det förefaller mig, som om varje åtgärd — även om i närvarande stund det kan visas, att den icke helt fyller måttet — som är ägnad att minska arbetslöshetens faror och fador, icke kunde avvisas. Med hänsyn till de moraliska och sociala olägenheter, som arbetslösheten åstadkommer, måste vi sörja för att varje

sådan åtgärd, även om den enbart icke kan leda till målet, också blir vidtagen.

Jag skall sluta med att säga några ord om exportindustriernas ställning till ifrågavarande spørsmål. Jag kan hänvisa till en av våra allra största industrisammanslutningar och ett uttalande, som å dess vägnar gjorts i detta stycke, och det är maskinindustrieföreningen. Såsom bekant representerar denna förening i betydande grad industrier, som arbeta även för export, men icke desto mindre har denna förening jämte en mängd andra gått in till Kungl. Maj:t med begäran om åtgärder och det såges på ett ställe: "Endast några få maskinindustriella branscher, exempelvis separator-, kullager- och fotogenköksindustrierna, hava vuxit sig fram till den ställning, att tullen för industrierna i fråga är utan betydelse." Det går således icke att hänvisa till exportindustrierna och säga: "Det är för deras skull som vi nu måste avvisa övriga industriers krav på förbättrat tullskydd, ty av den utredning som föreligger finna vi, att i de hos Kungl. Maj:t gjorda framställningarna ha även representanter för exportindustrierna deltagit, och jag är alldeles viss att, liksom vid föregående tillfällen, när denna fråga blivit berörd, man på det hållet kommer att säga: om en så rimlig begäran framkommer som återställande av tullens effektivitet i huvudsak till likhet med vad den var före kriget, anse vi oss icke kunna däremot opponera oss.

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tullsatser.
(Forts.)

Vad trävaruindustrien och andra råvaruindustrier beträffar, kommer deras nödläge icke att vare sig försämrans eller förbättras genom vidtagande av här ifrågavarande åtgärder, ty det är beroende på förhållanden i världen, som vi alla känna till. För närvarande är det svårt att avsätta råvaror, men den tid kommer åter, när Sveriges råvaror och halvfabrikat behövas i världen, och då komma dessa exportindustrier liksom hittills bära det skydd, som den övriga industrien för sin existens behöver, och det vore sorgligt, om Sveriges råvaruindustri icke skulle kunna vara mäktig att tillgodose sina intressen utan att man ställer den övriga industrien fortfarande i det läge, vari den för närvarande befinner sig, nämligen i avsaknad av det skydd, som statsmakterna målmedvetet hava velat bereda densamma.

Min tro är, att vid den granskning, som detta förslag kommer att undergå, kommer mycket av vad jag tillåtit mig framhålla att visa sig vara fotat på en riktig uppfattning av läget; och jag vågar hemställa till de ärade herrar, som av principiella skäl motsätta sig varje förändring i det nuvarande tullsystemet, sådant det kommit att se ut på grund av krisens och krigets verkningar, att de ville vara med om att lyfta upp denna fråga från det lägre planet, om jag så må säga, att vara ett stridsäpple mellan partierna, till ett annat plan och jämföra den med sådana åtgärder som arbetslöshetsunderstöd och anslag till nödhjälpsarbeten, ty i själva verket är det här icke fråga om något annat. Här är fråga om ett understöd eller ett nödhjälpsanslag, om jag så får kalla det, av vida bättre slag än något annat, och min tro är, att, om den svenska riksdagen vill i huvudsak vara med om de åtgärder, som här föreslås, det skall

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tullsatser.

visa sig, att vi på ett för landet vida lyckligare sätt än hittills varit vanligt hava bidragit till att anordna nödhjulsarbeten och minska arbetslösheten inom landet.

(Forts.)

Herr Ö r n e: Den föregående ärade talaren har i sitt anförande givit en ganska god ytterligare illustration till den tankegång, varpå den kungl. propositionen är byggd. Han säger med stark emfas: "Ingen kan med känsla av ansvar nu lägga armarna i kors." Nej — det kan jag fullkomligt instämma i — icke kunna vi lägga armarna i kors, under förutsättning att herr Vennersten kan utpeka något att göra, som är av nytta. Jag vågar dock hävda, att i vissa situationer är det vida bättre att sitta med armarna i kors och vänta än att fara i väg och göra saker, som kunna bliva av obotlig skada för framtiden.

"Vi kunna", säger herr Vennersten vidare, "icke lämna arbetarna i sysslöshet under kristiden." Det gäller ju dock att bevisa, att det blir något för arbetarna att göra, om detta förslag genomföres. Min ärliga uppfattning är, att vad man möjligen kan vinna på något enstaka håll det förlorar man på andra håll genom att försvåra möjligheterna för exportindustrien och liknande industrier, som dock äro de viktigaste för vårt land — det kunna vi aldrig komma ifrån. Om det endast kan bli fråga om en förskjutning från t. ex. textilindustrien till pappersindustrien av arbetslösheten, vad är då vunnet med det, som här föreslås? Det är just *den* punkten, som det gäller att utreda, och att visa, att en sådan verkan icke uppkommer, innan man med entusiasm kan tala för Kungl. Maj:ts förslag, synes det mig.

"Om utlandet", fortsätter herr Vennersten, "vägrar att köpa våra varor, kunna vi icke köpa deras varor." Det är alldeles riktigt. Importen från Tyskland av några mycket viktiga varuslag har också därför praktiskt taget upphört under de sista månaderna, som herr Vennersten borde veta. Tyskland köper icke våra varor, och vi köpa icke Tysklands varor. Det är en utveckling oberoende av alla tullar.

"Varje åtgärd, som är ägnad att minska arbetslösheten", säger herr Vennersten vidare, "måste vidtagas." Däri instämmer jag på det allra livligaste, men jag har vågat betvivla, att de åtgärder, som äro föreslagna i den kungl. propositionen, kunna minska arbetslösheten, och det är just därför, som jag tager avstånd från dessa åtgärder.

Slutligen vädjar herr Vennersten på det allvarligaste till oss att icke av principiella skäl ställa oss avvisande mot en tullförhöjning av det slag, som Kungl. Maj:t har föreslagit. Jag tror icke, att jag i mitt anförande andragit ett enda principiellt skäl. Jag har försökt att omsorgsfullt undvika att tala om principer, emedan jag vet, att det är bortkastat arbete i den här frågan. Jag såg saken uteslutande rent praktiskt som ett räkneproblem. Herr Vennersten må anse, att det är ett mycket lågt plan att hålla en så viktig fråga på; jag anser dock, att det är bäst att hålla huvudet kallt och räkna, innan man handlar.

Herr Ström: Vad vi nu uppleva, är endast en fortsättning på den tulldebatt, som vi hade för tre veckor sedan. Då förstodo vi av den överenskommelse, som offentligen här i denna kammare ingicks mellan herr Wohlin, som representant för de stora bönderna, och herr von Sydow — ja, icke statsministern, utan chefen för arbetsgivareorganisationerna — vad som skulle komma. Denna överenskommelse föreligger nu framför oss efter antagandet av de stora spannmålstullarna, som komma — om det går väl för herrar agrarer — att betyda en extra skatt åt godsägarna på mellan 100 och 200 kronor om året för en arbetarfamilj av genomsnittlig storlek. Förutom denna beskattning av de fattiga klasserna till förmån för agrarkapitalisterna få vi nu ytterligare den beskattning, som kommer att läggas på massorna med de tullar, som här föreslås för industrien. Det är ett fortgående på den väg, som avser att vältra världskrigets olika bördor från dem, som hava satt i gång världskriget och bära skulden till de svårigheter, varunder olika länder och folk sucka, över på de arbetande massorna, som äro oskyldiga till världskriget, och vad därefter har kommit.

När herr Vennersten här cyniskt förklarar, att denna nya utplundring av de fattiga i själva verket icke är någonting annat än ett humant försök att hjälpa arbetarna ur denna arbetslöshet, vari de hava råkat, så måste man verkligen förundra sig över, att sådant kan framföras. Naturligtvis har man icke framlagt något som helst bevis för, att dessa tullförhöjningar skulle kunna åstadkomma någon lättnad i arbetslösheten. Däremot veta vi, att förslaget, även om det på en eller annan punkt skulle kunna bidra till att ett eller annat tusental av de många tiotusentals arbetslösa får arbete, betyder en väldig ökning i alla utgifter, som alla, även de återstående, arbetarmassorna fortfarande måste bära. Bostadsbyggandet t. ex. kommer att öka i kostnader, likaså kläderna arbetarna behöva skaffa sig. För varje liten sak, som en arbetarfamilj behöver köpa inom dessa 508 olika tulltaxerubriker, betyder det en ökning i familjens utgifter. När man vet detta, bör man samtidigt erinra sig, att arbetsgivarna hava pressat ned arbetarnas löner med 15 à 20 %, ja, ända till 30 och 40 % under påstående, att det har skett i den fulla förvisningen, att man skulle vara på väg nedåt med priserna, och att de skulle sjunka så väsentligt, att detta prisfall skulle motivera lönereducering. Sedan arbetsgivarna hava genomdrivit dessa reducerade löner, få de arbetare, som varit så enfaldiga, om det finns några sådana — det vet jag icke — att de trott på dessa försäkringar, se, att man strax därefter framkommer med förslag om spannmåls- och industri-tullar, vilka avse just att förhindra den prissänkning, som utlovats såsom en kompensation åt arbetarna för den lönereducering, som påtvingats dem. Det, som sålunda sker, är ingenting annat än ett jättebedrägeri mot arbetarklassen.

Jag ber för min del få uttala visst icke den förhoppningen, ty det vore fåfängt, att utskottet, som förslaget nu går till, skall vända sig mot detta förslag till nya bördor, utan den förhoppningen, att arbetarna, ge-

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tull-satser.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tull-satser.
(Forts.)

nom vad som nu sker, skola vakna till handling efter att ha funnit, huru hela det kapitalistiska samhället i verkligheten är inrättat och vart det leder för arbetarklassen.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades den ifrågavarande kungl. propositionen till bevillningsutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de inom kammaren i anledning av propositionen nu avgivna yttrandena.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran, konstitutionsutskottets utlåtande nr 41.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 86, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående överlåtande till sjöförsvaret av centralfängelse i Karlskrona m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 87—93 och 99—101, bevillningsutskottets betänkanden nr 27—29 samt bankoutskottets utlåtanden nr 36—39.

Vid föredragning av första lagutskottets memorial nr 34, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 4, med förslag till ny konkurslag m. m., bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtanden nr 25—27, jordbruksutskottets utlåtanden nr 47—49 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 14 och 15.

Herr förste vice talmannen erhöll ordet och yttrade: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta att på morgondagens föredragningslista uppföra främst bland två gånger bordlagda ärenden konstitutionsutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

position med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, och därefter första lagutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av utsökningslagen m. m.

Kungl. proposition ang. förhöjning av vissa tullsatser.
(Forts.)

Denna hemställan bifölls.

Herr *Lindqvist* väckte en motion, nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.

Motionen hänvisades till behandling av lagutskott.

Herr *Stendahl* väckte nedannämnda motioner:

nr 221, angående ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen;

nr 222, angående tillägg i § 59 av lagen om val till riksdagen;

nr 223, om införande av officiella valförberedelser vid val till riksdagen;

nr 224, om införande av subsidiär liströstning vid val till riksdagen; samt

nr 225, om åvägabringande av utredning och förslag i fråga om nytt proportionellt valsätt för val till och inom landsting, stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige m. fl.

Dessa motioner hänvisades till konstitutionsutskottet.

Ordet lämnades på begäran till herr *Ekman, Karl Johan*, som yttrade: Jag skall bedja att få framställa följande interpellation.

I enlighet med beslut av 1917 års riksdag utfärdades den 29 maj 1917 en kungl. kungörelse angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst. Det otillfredsställande sätt, på vilket vissa av bestämmelserna i denna kungörelse blivit avfattade, har föranlett, att olika meningar gjort sig gällande vid tolkningen och tillämpningen av dessa bestämmelser. Särskilt har förekommit, att misstag i betydande omfattning blivit begångna vid utbetalningen av krigstidshjälp till indelta soldater vid regementena. På anmärkningar av arméförvaltningens revisionsavdelning hava sedermera vederbörande regementsintendenter, som verkställt utbetalningarna, fått sig ålagt att till respektive regementskassor återbetala de felaktigt

Interpellation ang. misstag vid utbetalning av krigstidshjälp till indelt manskap.

Interpellation ang. misstag vid utbetalning av krigstidshjälp till indelt manskap. utgivna beloppen. Sålunda har intendenten vid Kronobergs regemente, som till det indelta manskapet utbetalt, i poster från 50 till 350 kronor, sammanlagt 32,980 kronor, förpliktats återgälda detta belopp. I andra av mig kända fall hava intentionerna ålagts återbetala respektive 5,730 kronor, 9,480 kronor, 20,910 kronor, 1,650 kronor och 2,890 kronor, alltsammans utbetalt till manskapet i småposter om 50 till 350 kronor.

(Forts.)

Över de gjorda anmärkningarna hava i åtskilliga fall besvär anförts i kammarrätten och regeringsrätten; varjämte såväl i dessa som i andra fall hos Kungl. Maj:t ansökningsvis begärts att vid de gjorda utbetalningarna måtte få bero.

I de fall då regeringsrätten haft att pröva dylika besvär och ansökningar, har regeringsrätten visserligen ogillat besvären, men i flertalet fall med anledning av de gjorda anmärkningarna hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådan åtgärd, att vid de gjorda utbetalningarna måtte få bero.

Såsom skäl för anmärkningarna har av revisionen anförts, att då enligt § 8 i kungörelsen den 29 maj 1917 befattningshavare i avseende å rätt till krigstidshjälp voro uppdelade i ordinarie och icke ordinarie, och till dessa senare räknades arméns och marinens manskap, skulle manskap, *indelt däri inbegripet*, för att jämlikt bestämmelserna i nämnda paragraf komma i åtnjutande av krigstidshjälp, den 1 januari 1917 hava ägt och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehåft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution vore såsom minimum i allmänhet stadgat; då beträffande nämnda manskap icke upplysts, att de innehåft sålunda bestämd stadigvarande anställning, utan förhållandet tycktes vara det motsatta, hade revisionen ansett den utbetalda krigstidshjälpen böra återlevereras.

De bestämmelser i den återopade kungörelsen den 29 maj 1917, som här kunna komma i tillämpning, äro följande:

”§ 8. Krigstidshjälp — — — utgår, med här nedan i §§ 9, 12, 13, 14 och 15 angivna undantag och förbehåll, till befattningshavare i statens tjänst, som den 1 januari 1917 innehade *ordinarie* anställning; samt till sådana i statens tjänst anställda *icke ordinarie* befattningshavare, arméns och marinens manskap inbegripet, som den 1 januari 1917 innehade och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehåft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution är såsom minimum i allmänhet stadgat.”

”§ 16. Med befattningshavare i statens tjänst likställas i avseende å rätt till krigstidstillägg och krigstidshjälp befattningshavare vid flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning, innehavare av docentstipendier vid statens högskolor samt indelt manskap vid krigsmakten; skolandet vid beräkning — — — avlöningsförmånerna.”

Såsom skäl för den sökta befrielsen från återbäringskyldighet har av de sökande, bland annat, åberopats följande:

I kungörelsens 16 § framhålles särskilt det indelta manskapets likställighet med befattningshavare i statens tjänst. Omnämmandet av detta självklara sakförhållande synes på intet sätt motiverat, om icke samtidigt avsetts att framhålla, att det indelta manskapet icke inginge i den sammanfattning av arméns och marinens manskap, som göres i § 8 sista punkten rörande extra ordinarie befattningshavare. Det indelta manskapet måste sålunda vara att hänföra till första gruppen enligt § 8 eller alltså till befattningshavare i statens tjänst, som den 1 januari 1917 innehade ordinarie anställning. Ett ytterligare skäl för denna uppfattning förefinnes i den omständigheten, att de övriga av manskaps grad dels enligt sina kontrakt äro bundna endast för kortare tid, och dels vid dess utgång eller under vissa förhållanden redan dessförinnan kunna av regements- eller likställd chef beviljas avsked. De indelta soldaterna däremot innehava en stadigvarande anställning, från vilken de tills vidare icke kunna annat än för sjukdom eller efter i varje enskilt fall från Kungl. Maj:t inhämtat medgivande erhålla avsked. Såsom bevis för de indeltas stadigvarande anställning och deras natur av ordinarie befattningshavare borde därjämte tagas i betraktande, att de till skillnad från manskap av annan kategori vid avskedet erhålla ett mot pensionen för ordinarie befattningshavare svarande underhåll.

De sålunda anförda omständigheterna synas mig hava bort utgöra tillräcklig anledning för Kungl. Maj:t att tillse, huruvida icke åtgärd i det av regeringsrätten angivna syfte skulle kunna vidtagas. Men, såvitt jag har mig bekant, hava några sådana åtgärder icke vidtagits; men däremot av åtskilliga regementsintendenter och menige manskap gjorda ansökningar om befrielse från återbetalningsskyldighet avslagits. Billigheten synes likväl fordra, att något härutinnan göres. Visserligen hava regementsintendenterna av domstolarna hänvisats till att efter återbäringen söka sitt åter hos "vederbörande", d. v. s. hos manskapet. Men det torde vara uppenbart, att där finnes föga eller intet att vinna åter. Ersättningsskyldigheten drabbar sålunda i de flesta fall med hela sin tyngd regementsintendenterna för ett fel, som huvudsakligen är att söka uti en otillfredsställande avfattning av den ifrågavarande, utav Kungl. Maj:t utfärdade kungörelsen. Och även om större eller mindre belopp skulle kunna återvinnas från manskapet, så kvarstår den obilligheten, att dessa indelta soldater, åratat efter det beloppet uppburits och förbrukats, skola tvingas till en återbetalningsskyldighet, som de flesta av dem icke förmå bära. Åtskilliga av dessa soldater hava, efter vad som uppgivits, för gäldande av ifrågavarande ersättningsbelopp nödgats att sälja sina kreatur och utlämna de små besparingar de haft inestående på sina sparbanksböcker.

Vad beträffar beskaffenheten av den åtgärd regeringsrätten ifrågasatt från Kungl. Maj:ts sida, torde böra påpekas, att därest Kungl. Maj:t ansett sig icke kunna omedelbart medgiva att vid de gjorda ut-

Interpellation ang. misstag vid utbetalning av krigstidshjälp till indelt manskap.
(Forts.)

Interpellation ang. misstag vid utbetalning av krigstids-hjälp till indelt manskap.
(Forts.)

betalningarna må bero, den utvägen alltid stått och står öppen att i proposition till riksdagen framställa förslag om gottgörelse till vederbörande för vad de fått sig ålagt att i förevarande hänseende återbära. Ehuru nuvarande statsrådet och chefen för försvarsdepartementet icke haft att handlägga något av de utav mig nu omnämnda ärenden, utan desamma handlagts av föregående innehavare av försvarsministerposten, tillåter jag mig likväl, med anledning av vad som förefallit och som säkerligen icke är för den nuvarande försvarsministern obekant, härmed hemställa, att kammaren ville tillåta mig att till nuvarande statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framställa den frågan,

huruvida herr statsrådet har för avsikt att genom proposition till riksdagen eller på annat sätt vidtaga åtgärd till efterskänkande eller gottgörande av ifrågavarande av misstag gjorda utbetalningar av krigstidshjälp till indelt manskap vid armén och marinen?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsmannen *C. G. T. Wickman* är på grund av hjärt- och njursjukdom m. m. oförmögen att infinna sig till riksdagens arbete under innevarande riksdagsperiod, intygar.

Stockholm den 2 maj 1921.

J. E. Lagergren.
Leg. läkare.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,30 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.